

17. *Фотинский О. А.* Дорогобуж-Волынский: Историко-археологический очерк / О. А. Фотинский // Труды Общества Исследователей Волыни. — Житомир, 1902. — Т. 1. — С. 33—91.
18. *Шафранский А.* Экскурсия в Городок Волынской губернии: Музей барона Ф. Р. Штейнгель: (Из уроков отчизноведения) / А. Шафранский. — Кременец, 1907. — 21 с.
19. *Штейнгель Ф. Р.* Записные книжки 1898—1914 гг. Заметки бытовые, отражающие его деятельность как депутата Государственной Думы 1906 г. / Ф. Р. Штейнгель. — Оп. 1, од. зб. 741. — № 1. — Арк. 11 зв.
20. *Штейнгель Ф. Р.* Раскопки курганов в Волынской губернии, произведенные в 1897—1900 гг. / Ф. Р. Штейнгель. — К., 1905. — 47 с.
21. *Штейнгель Ф. Р.* Экскурсия в Городецкий музей. Проект предполагаемой экскурсии / Ф. Р. Штейнгель. — Оп. 1, од. зб. 2580. — Арк. 1—2.
22. Энциклопедический Словарь / Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефрон. — СПб., 1903. — Т. 39. — С. 885, 887.
23. *Яроцкий Я. В.* Краткий отчет о раскопках курганов Речицкого могильника / Я. В. Яроцкий // Труды Общества Исследователей Волыни. — Житомир, 1902. — Т. 1. — С. 92—117.

Валентина Мороз

АКСІОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ ЗАПОРІЗЬКОГО КОЗАЦТВА НА ПОЧАТКУ XVIIІ ст. В ІСТОРІЧНИХ МОДЕЛЯХ КОМУНІКАЦІЇ

*Проаналізовано аксіологічні стратегії запорозького козацтва на початку XVIIІ ст. у дуалістичних і дихотомічних моделях комунікації. Досліджено історичну модель комунікації у вигляді дуальних опозицій **новий король — польська шляхта, королевич Владислав — сейм, Владислав — польські сенатори, король — реєстровики, козацький гетьман — козаки**. Звернено увагу на смислові особливості змісту бінарних опозицій **польський уряд — козацтво**; охарактеризовано ціннісний потенціал дихотомічної моделі.*

***Ключові слова:** комунікація, історична комунікація, бінарні опозиції, аксіологічні стратегії, запорозьке козацтво, дихотомічна модель, дуалістична модель.*

Проанализированы аксиологические стратегии запорожского казачества в начале XVIII в. в дуалистических и дихотомических моделях коммуникации. Исследована историческую модель коммуникации в

виде дуальних опозицій **новый король — польская шляхта, королевич Владислав — сейм, Владислав — польские сенаторы, король — реестровики, казацкий гетман — казаки**. Обращено внимание на смысловые особенности содержания бинарных опозиций **польское правительство — казачество**; охарактеризовано ценностный потенциал дихотомической модели.

Ключевые слова: коммуникация, историческая коммуникация, бинарные опозиции, аксиологические стратегии, запорожское казачество, дихотомическая модель, дуалистическая модель.

*The article analyzes the axiological strategy of Zaporizhzhya Cossacks in the early seventeenth century in dualistic and dichotomous models of communication. The historical model of communication in the form of dual oppositions **new king — Polish nobility, prince Vladislav — Diet, Vladislav — Polish senators, King — reyestrovyyky, Cossack hetman — Cossacks** has been explored. Attention is paid to the substantive peculiarities of binary oppositions **Polish government — Cossacks**; values potential of dichotomy model is characterized.*

Key words: communication, historical communication, binary oppositions, axiological strategies, Zaporizhzhia cossacks, dichotomy model, the dual model.

У сучасній філософії ідея бінарності викликає багато дискусій і суперечок. У працях Ж. Дерріди, Ж.-Ф. Ліотара, Р. Рорті, М. Фуко, М. Хоркхаймера та інших мислителів відбулася критична ревізія дихотомії *суб'єкт — об'єкт*. Разом з тим існує тривала філософська традиція, яка визнає бінарність як домінуючий і структуроутворюючий принцип мислення і буття людини. Наприклад, класична філософія, зокрема діалектика, побудована на основі фундаментальності антиномій. У сучасній науковій літературі ідею бінарності підтримують В. В. Иванов, Б. Ф. Поршнев, В. М. Топоров та інші дослідники. Проблема бінарності, антиномічності, опозиційності є теоретичним підґрунтям аксіології, тієї сфери людської думки, яка оперує ціннісними установками, й гносеології, що трактує їх як методологічний інструмент розуму. У статті зроблено спробу наукового осмислення ідеї бінарності, яка дасть можливість створити історичну модель комунікації. У такий спосіб звернено увагу на системоутворюючий принцип бінарних опозицій.

Історичний дискурс дуальних опозицій *новый король — польська шляхта, королевич Владислав — сейм, Владислав — польські*

сенатори; король — ресстровики, козацький гетьман — козаки і розглядуваної дихотомії польський уряд — козацтво у системі соціальних комунікацій дослідниками не аналізувався.

Матеріалом для дослідження обрано історичну працю М. Грушевського «Ілюстрована історія України з додатками та доповненнями» (уклад.: Й. Й. Брояк, В. Ф. Верстюк. — Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2010. — 736 с.).

Мета статті — дослідити аксіологічні стратегії запорозького козацтва на початку XVII ст. у дуалістичних і дихотомічних моделях історичної комунікації.

Семантичний простір дуальних опозицій *новий король — польська шляхта, королевич Владислав — сейм, Владислав — польські сенатори* представлений антонімічними відношеннями: 1) палати жадобою війни — несприятливо ставитися до неї: *новий король палав жадобою війни, воєнними задумами — польська шляхта несприятливо ставилась до його планів*; 2) почати війну — не дати можливості: *одразу ж після своєї коронації почав він війну з Москвою — сейм, проте, не дав йому можливості вести війну за своїм бажанням*; 3) почати війну з Туреччиною — не викликати турок: *Владислав сподівався зате, що в нього почнеться війна з Туреччиною, але й тут польські сенатори наказали якнайкатегоричніше Конецпольському, щоб він ні в якому разі не викликав турок, всіма заходами намагався прийти до згоди з ними, і Конецпольський погоджувався з цією інструкцією [2, с. 284].*

Антонімічна модель *польський уряд — козаки* у системі соціальних комунікацій потребує аналізу її змістових і структурних особливостей. Репрезентація змістових компонентів представлена лексичними засобами, які моделюють шар опозиційно виражених компонентів. Не менш важливим й актуальним є звернення до принципу бінарних опозицій як найефективнішого методу дослідження.

Компоненти дихотомічної моделі *польський уряд — козацтво* в умовах історичного контексту набувають нового семантичного змісту. Смысловий діапазон першого компонента наповнюється конкретною лексичною семантикою: *замок під назвою Кодак, польський гарнізон: справді біля Кодацького порога почали будувати замок, який дістав назву Кодака, і вже через кілька місяців став там польський гарнізон, на велике незадоволення козаків, яких не тільки не*

пускали на Запорозжя, а ще й чинили їм всякі інші неприємності, ставлячи переешоди в їх степових промислах [2, с. 285].

Другий компонент — *козацтво* — представлений словами-репрезентантами: козаки, козацький гетьман: 1) **козаки** розгнівані; 2) **їх** стали обмежувати порівняно із минулим; 3) **козацький гетьман, Іван Сулима**, несподівано вночі напав на Кодацький замок, взяв його приступом, коменданта велів розстріляти, гарнізон козаки порубали, а самий замок зруйнували [2, с. 286].

Зазначені антагоністичні структури поширюються художньо-зображальними засобами: 1) епітетними конструкціями: це викликало **великий гнів** у Польщі; Конецпольський, який повертався вже в Україну зі шведської війни, погрожував **кривавою розправою** за таке самоуправство; 2) прикладковими сполученнями: а до цього приєдналася ще така **неприємність у вигляді Кодака — ненависне польське гніздо**: козаки чекали тільки слушної нагоди, щоб звільнитися від цього нового утиску і знищити ненависне польське гніздо, яке забралось у глибину їх володінь; 3) підрядним мети, вираженим інфінітивним реченням із модальним значенням: реєстрові козаки, **щоб не допустити до війни**, вирішили видати ватажків цього нападу на Кодак, — Сулиму та його найближчих товаришів; козаки чекали тільки слушної нагоди, **щоб звільнитися від цього нового утиску і знищити ненависне польське гніздо**, яке забралось в глибину їх володінь [2, с. 285—286].

Ціннісний потенціал дихотомічних компонентів *польський уряд — козацтво* поширюється елементами: 1) сегментом — носієм інформації про ставлення поляків до повстання і його ватажків: *Адам Кисіль, який був пізніше комісаром у справах козацьких, розповідає, що його попередник і старший товариш у цих справах Лукаш Жолкевський (родич гетьмана), крім того, і грішми схиляв впливових козаків відступитися від Сулими*; 2) сегментом *козаки* і співвідносним словом *реєстровики* (їхнє ставлення до повстанців): *реєстровики схопили Сулиму і його п'ятьох товаришів і відіслали закованих у Варшаву, де їх судили на сеймі і присудили до страти*; 3) змістове поле компонента *Іван Сулима* містить аксіологічну інформацію про трагічний кінець козацького гетьмана і загальну увагу сучасників до його смерті; 4) сегмент *поляки* насичений шанобливою увагою до подвигів козацького ватажка: *поляки, навіть ворожі*

козакам, співчували, що такі славні вояки гинуть від руки ката, і особливо Сулима: він був довголітнім козацьким ватажком, кілька разів був гетьманом, незліченну кількість разів ходив на турок і ніколи навіть не дістав рани в битвах. У нього була золота медаль від папи Павла (який був папою у другому десятилітті XVII ст.), а одержжав її Сулима за те, що, взявши турецьку галеру і на ній багато турок, триста з них привів у Рим і подарував папі; 5) компонент король містить інформацію про його шанобливе ставлення до гетьмана: сам король намагався якось врятувати його від смерті, але не міг; 6) елемент гетьман поширюється сегментами віра і смерть: умовляли його прийняти католицизм, даючи надію, що це врятує його від смерті, і Сулима послухав, але цей крок не допоміг йому: його все-таки стратили, тіло розрубали і повісили на чотирьох кутках на вулицях Варшави [2, с. 286].

У дуалістичній моделі король — реєстровики змістовий простір компонентів набуває нового смислу, наявність антонімічних протиставлень ускладнює його структуру: козаки просили — король обіцяв, козакам наказували — а виконувати ці накази ставало дедалі важче: *посилаючи Сулиму та його товаришів на смерть, реєстрові просили у короля різних полегшень: щоб їх не притісняли старости і були їм заплачені давно вже заборговані гроші за службу. Король обіцяв, але як звичайно нічим було платити: навіть не було коштів на відбудову Козацького замку. Але це не заважало наказувати козакам утримуватися від морських походів і приборкати свавільних, а виконувати ці накази ставало все важче, бо не тільки виписники, але й реєстрові козаки починали виходити з покори, обурюючись, що уряд вимагає від них служби і послуху, а тим часом грошей не платить і не дає захисту від утисків поміщиків та старост. Кисіль, який був тоді комісаром, намагався підтримувати порядок, роздаючи, за прикладом Жолкевського, гроші старшині, щоб вона стримувала козацьку «чернь»* [2, с. 286].

Ускладнення стосунків між козаками різного соціального стану відображено у дуалістичних структурах із протиставними відношеннями: а) *козацький гетьман* (намагалися стримувати) — *козаки* (козацтво хвилювалося): *тодішній козацький гетьман Томиленко і військовий писар Онушкевич намагались стримувати козаків, скільки могли; але козацтво хвилювалось, особливо правобережне:*

Черкаський і Чигиринський полки, а головним вождем невдоволених виступив сподвижник Сулими Павлюк Бут [2, с. 287]; б) гетьман Томиленко (умовляв козаків не бунтувати, але сам із репресіями проти них не виступав, і його підозрювали, що він і сам співчуває Павлюку) — реєстровики (під впливом цих підозр реєстрові змістили його і вибрали старшим Саву Кононовича, переяславського полковника, як більш надійного, але цей захід послужив тільки сигналом до повстання) [2, с. 287].

Відзначимо: 1) змістовий діапазон компонентів *козаки; вождь Павлюк* представлений лексичними засобами, які моделюють опозиційно виражені елементи: *запорозькі козаки — реєстровики, реєстровики — повсталий народ, королівські комісари — реєстрові: повернувшись на Запорожжя з кримського походу весною 1637 року, Павлюк почав звідити піднімати козаків. Тепер уже і гроші, привезені, нарешті, королівськими комісарами, не виправили справи: реєстрові висунули різні претензії, Павлюк підмовляв їх до повстання на захист своїх прав, інакше погрожував, що буде їм біда від повсталих. Козацьку артилерію павлюківці захопили і забрали на Запорожжя [2, с. 287]; 2) компонент *вождь* поширюється лексичними одиницями: **полковники Карпо Скидан і Семен Биховець: Павлюк вислав на волость своїх полковників Карпа Скидана і Семена Биховця з відозвами, закликаючи козаків і людей всякого стану підніматися і йти у військо;** 3) компонент *козаки* включає до свого складу сегмент **зрадники: а тих зрадників, яким пан Жолкевський влаштовував обіди, вечері та учти, а за те вони наших товаришів повидавали, — не триматися і не захищати їх;** 4) структура **козацька верхівка — козаки** у своїй першій частині репрезентована іменами козацьких старшин і містить ціннісну інформацію про них: *Кононович і Онушкевич з іншими старшинами були схоплені і відвезені до Павлюка, який стояв під Боровицею за Черкасами; їх тут судили, засудили і стратили [2, с. 287]; 5) компонент *вождь* набуває нового змісту в певному історичному контексті: семантичний простір структури поширюється словами-репрезентантами: **Павлюк, переговори, хан, донські козаки, Скидан, віра, народ: Павлюк, замість того щоб іти зразу ж на волость, повернувся на Запорожжя. Кажали, що він вів переговори з ханом і донськими козаками і чекав від них допомоги. На волості він залишив своїм заступником****

*Скидана, і той піднімав повстання і збирав військо; розсилав своїх козаків з універсалами, закликаючи всіх, хто тільки тримається благочестивої віри, підніматися на поляків. І справді, **народ** піднімався, громив шляхту і приєднувався до війська, особливо за Дніпром, де майже всі селяни покозачились — «що холоп, що козак», як доносили поляки [2, с. 287].*

Ціннісного характеру дихотомічній опозиції *козацька верхівка, козаки — польське військо* надають домінанти *помилка, вагання, битва, дуалістична угода*. Перший компонент містить аксіологічну інформацію про військову діяльність вождя і причини поразки:

- 1) **велика помилка козацького ватажка**: *але Павлюк припустився великої помилки, весь цей час пробувши на Запорозжжі і своєчасно не зайнявши позиції на волості. Повторилось те, що було в 1625 році. Польське військо на чолі з польським гетьманом Миколою Потоцьким вирушило восени і встигло пройти до Черкас, поки наспів Павлюк із Запорозжжя [2, с. 288];*
- 2) **відсутність головного козацького війська**: *це зразу підрізало енергію повстання — воно згасло, не маючи серед себе головного козацького війська [2, с. 288];*
- 3) **вагання у військових виступах**: а) *Скидан, який стояв у Корсуні, не наважився сам виступити проти Потоцького і відступив під Мошни, куди й закликав усіх повсталих з волості;* б) *лівобережні козаки під проводом Кизима стояли за Дніпром, не наважуючись пристати до повстання, яке набирало такого сумнівного повороту;* в) *Павлюк, прибувши під Мошни, зі свого боку запрошував лівобережних постояти за християнську віру і золоті козацькі вольності, але, перш ніж вони встигли приєднатися до його війська, відбулася рішуча битва між Мошнами і Россю, в Миколин день (6 грудня 1637 р.) [2, с. 288];*
- 4) **бойові дії**: *козаки напали на поляків, які розмістились табором біля села Кумейок; позиція поляків була дуже зручна — до неї не можна було підступити через болота, і поляки, відбивши гарматними пострілами козацьке військо, самі перейшли в наступ, напавши на козацький табір, розбили його, — хоч і з великими втратами; велике замішання серед козаків заподіяв вибух пороху на їхніх возах, який стався від пострілів. Після цього Павлюк із Скиданом і іншою старшиною, захопивши також і частину гармат, поспішив під Боровицю і став тут збирати військо. Команду над залишеним військом взяв Дмитро Гуня і в порядку повів відступ.*

*Хворих і поранених довелося залишити в Мошинах; польське військо, заставши їх тут, не пожаліло беззахисних і немилосердно їх перебило. Гуня тим часом приєднався під Боровицею до Павлюка [2, с. 288]; 5) **дуалістична угода**: почались переговори. Потоцький погоджувався миритися не інакше, як під умовою видачі Павлюка, Томиленка і Скидана; Кисіль та інші поручились своїм словом, що видані не зазнають нічого поганого, і реєстрові не устояли — видали Павлюка і Томиленка. Скидан з Гунею були в цей час в Чигирині; почувши про такий поворот, вони пішли звісти на Запорожжя. Тим часом старшим Потоцький призначив Іляша Караїмовича; козаки змушені були підписати зобов'язання, що вони будуть виконувати розпорядження Потоцького, виженуть із Запорожжя свавільців і сплять човни [2, с. 288].*

В опозиційній моделі польський уряд — козаки перший компонент, репрезентований словами: **Потоцький, жорстока кара, страх, польське військо**, містить інформацію: а) **про поразку козаків і розправу польського війська над ними**: *Потоцький доручив реєстровим зайнятися відновленням порядку на Запорожжі, а своїм завданням поставив навести страх на населення волості: він пройшов на Київ, Переяслав, Ніжин, караючи людей, замішаних у повстанні, садив на кіл і придумував інші жорстокі кари; крім того, щоб утримати населення від нових заворушень, розставив польське військо по всій Лівобережній і Правобережній Україні [2, с. 289]; б) **про появу реєстрових козаків для встановлення порядку на Запорожжі і відмову запорожців підкорятися їм**: *коли полк реєстрових козаків під проводом Караїмовича з'явився було сюди для встановлення порядку на Запорожжі, згідно з дорученням Потоцького, Гуня, який був старшим на Запорожжі, не тільки не підкорився його вимогам, а й навіть реєстрові козаки з війська Караїмовича почали переходити на бік запорожців, тому Караїмович швидко повернувся на волость [2, с. 289].**

Трансформуючись, антономічна модель польський уряд — козаки зазнає змін: відбувається інверсія полюсів. Другий компонент козаки набуває особливої ваги і нового значення в історичному контексті. Він представлений лексемами: *Запорожжя, програна кампанія, народ, Янка Острянин, Лівобережна Україна, повстання, козацький табір, успіх, помилка, битва, поразка, невдача, військова тактика і*

стратегія, народна пам'ять про козацького ватажка, переговори:

- 1) **перша битва була програна**, тому Острянин почав квапливо відступати вверх по Сулі у слобідські поселення. Тим часом полки, які поспішали йому на допомогу, — донці і запорожці, відшуковуючи Острянина, натрапили на поляків і врешті-решт здалися їм, але нічого цим не виграли; повторилась солоницька історія: під час переговорів поляки несподівано напали на козацький табір і перебили цих козаків усіх до одного [2, с. 290];
- 2) **друга битва закінчилася поразкою**: до Острянина тим часом прибула така кількість покочаченого населення з роменських маєтків, що він вирішив знову спробувати щастя: прийшов до Миргорода і тут, приготувавшись до нової кампанії, зайняв позицію на південь від Лубен, біля містечка Луком'я, щоб перервати сполучення з Подніпров'ям. Однак нова битва знову закінчилася поразкою козаків, внаслідок надто складного плану, який реально не вдалося здійснити [2, с. 290];
- 3) **нова невдача у битвах та її наслідки**: після цієї нової невдачі Острянин став відступати вниз по Сулі. Поляки пішли за ним і наздогнали, перш ніж він встиг укріпити свої позиції, біля містечка Жовнина; битва знову набула несприятливого для козаків повороту, і Острянин, вважаючи кампанію остаточно програною, залишив військо і з частиною козаків відійшов за московський кордон і поселився там, у нинішній Харківській губернії [2, с. 290];
- 4) **нова військова тактика і стратегія**: над залишеним Острянином військом прийняв команду знову Дмитро Томашевич Гуня, який і в минулій війні врятував козацьке військо від загибелі, і цього разу утримав козаків від утечі: він відбив наступ поляків, і потім, почувши, що підходить сам гетьман Потоцький з новими силами, відступив до самого Дніпра і заклав тут новий табір над старим дніпровським руслом, так званим Старцем, у старих окопах, де козаки колись билися з черкаським старостою. Позиція була надзвичайно зручна, а Гуня ще так міцно її укріпив, що згодом польські інженери визнали, що табір козацький не міг бути взятий ніяким чином — лише голодом можна було виморити обложених, але не взяти [2, с. 291];
- 5) **народна пам'ять про козацького ватажка**: цей відступ із Жовнина й оборона на Старці-Дніпрі вписали ім'я Гуні в число найславетніших козацьких ватажків [2, с. 291];
- 6) **переговори**: а) **Потоцький** (переговори почав першим) — **Гуня** (вів переговори за умови повернення козакам

усіх колишніх вольностей); б) **Гуня** (навмисне зволікав переговори, сподіваючись, що до нього прибудуть нові сили, а поляки, постоявши тут, втратять бажання до подальшої війни; терпляче переносили нестачу в харчах і припасах, очікуючи полковника Філоненка, який мав привезти їм свіжі запаси з-за Дніпра. Однак тут козаків чекала невдача: Філоненко наткнувся на поляків, що перетнули йому дорогу, і хоч сам пробився, але з пустими руками: вся валка його потрапила до рук поляків. Це зруйнувало всі надії козаків, і тепер вони вже серйозно завели переговори про мир із Потоцьким) — **Потоцький** (Потоцький пробував обстрілювати позиції — козаки терпляче зносили обстріли. Задумав виманити з табору і з цією метою почав розоряти і палити околиці — козаки скаржилися на ці жорстокості, але все-таки не виходили; але той теж враховував зміну в їх становищі і не допускав жодних поступок: козаки мали прийняти важкі умови, поставлені їм сеймом після минулорічного повстання. Єдине, що козаки забезпечили собі своєю наполегливою обороною на Старці, — це повну амністію. Цього разу поляки вже не вимагали видачі заводіїв — всі одержали амністію, хто не загинув у битві або в будь-якій різні, які влаштовували розгнівані польські солдати) [2, с. 291]; в) **важкі умови компромісної угоди: козацького війська залишено всього кілька тисяч: шість тисяч мало бути за законом, але й цієї кількості не трималися, оскільки на вакантні місця не вписували нових, а крім того, було вписано в реєстр багато сторонніх елементів, поляків, а не козаків. Обрання старшини скасовано, всіх призначала польська влада, до того ж полковників обирали не з козаків, а з польських шляхтичів, і вся вища старшина була з поляків. Польська шляхта мала правити козацтвом. Проживати козакам дозволено тільки в староствах Черкаському, Корсунському і Чигиринському. Всі, не вписані в реєстр, повинні були повернутися до поміщиків та старост і знову стати кріпаками** [2, с. 292].

Репрезентація змістових компонентів дуалістичної моделі *польський уряд* — козаки здійснюється лексичними засобами: 1) перший компонент представлений словами: *король Владислав, польська шляхта, представники польської аристократії*. Лексичні засоби моделюють антонімічні опозиції: **король бажав** війни з Туреччиною — **польська шляхта стримувала** його; **король задумував** напустити на Туреччину козаків, щоб вони змусили її до війни, і

вів таємні переговори з козацькою старшиною — **представники польської аристократії**, довідавшись про це, так рішуче **виступили** проти цих планів, що Владислав змушений був відмовитися від своїх задумів [2, с. 294]; 2) другий компонент поширюється лексемами: *Хмельницький, козацьке військо, нова ординація, повстання, віра, особиста воля короля: Хмельницький сам був учасником таємних переговорів з королем і знав, що король у своїх намірах бажав збільшення козацького війська і звільнення його від утисків нової ординації. У зв'язку з цим він сподівався, що король не буде проти повстання — козаки все ще дуже вірили в силу і значення особистої волі королівської, хоч польська конституція дуже мало залишала їй місця* [2, с. 295].

Змістовий простір компонентів бінарної моделі *польський уряд* — *козаки* наповнюється новою семантикою у певному історичному контексті. Перша частина представлена словами: поляки, шляхта, Микола Потоцький, війна, король, воєнні дії, сейм, королівські поради, битва, Корсунь, Стеблів, табір, гетьмани, засідка, Тугайбей, Польща, вожді, військо, смерть короля Владислава, Польща без влади, Адам Кисіль, комісари, переговори; Ярема Вишневецький, власник величезних задніпровських маєтків, запеклий ворог козацтва, Волинь, поразка під Пилявцями, Замостя, обрання нового короля. Другий компонент — лексичними одиницями: Хмельницький, Жовті Води, Інгулець, реєстрові козаки, Дніпро, повстання, Кам'яний Затон, козаки, татари, військо Стефана Потоцького, урочище Княжий Байрак, 6 травня 1648 року, непереможне козацтво, вимоги про скасування ординації 1638 року і відновлення старих козацьких порядків, Корсунська битва, Біла Церква, козацький устрій, Великдень, син Стефан, кінне військо, Задніпров'я, Київська земля, Полісся, Брацлавщина, Кривоніс, перемога під Пилявцями, звістка про обрання нового короля — Яна Казимира.

Висновки. Отже, на історичному матеріалі проаналізовано аксіологічні стратегії запорозького козацтва на початку XVII ст. у дуалістичних і дихотомічних моделях комунікації. Звернено увагу на їх ціннісний потенціал, змістові та структурні особливості.

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. — 1440 с.

2. *Грушевський М.* Ілюстрована історія України з додатками та доповненнями / М. Грушевський ; уклад.: Й. Й. Брояк, В. Ф. Верстюк. — Донецьк : ТОВ «ВКФ «БАО», 2010. — 736 с.
3. *Кузьменко Г. Н.* Базовые аксиологические модели в социально-философском знании : дис. д-ра филос. наук : 09.00.11 / Кузьменко Григорий Николаевич ; Российский государственный социальный университет. — М., 2010. — 264 с.

Юрій Костик

ЧАСОПИС «ВІДРОДЖЕННЄ» ЯК ДЖЕРЕЛО ДОСЛІДЖЕННЯ
ВНУТРІШНЬОЇ І ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ
УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ 1918 р.

Досліджується зміст часопису «Відродження» та його значення як джерела для вивчення внутрішньої і зовнішньої політики УНР у період Національно-визвольних змагань українців початку ХХ ст.

Ключові слова: часопис «Відродження», міжнародні відносини, внутрішня політика, Національно-визвольні змагання.

Исследуется содержание журнала «Відродження» и его значение как источника для изучения внутренней и внешней политики УНР в период Национально-освободительной борьбы украинцев начала ХХ века.

Ключевые слова: журнал «Відродження», международные отношения, внутренняя политика, Национально-освободительное движение.

The content of the magazine «Vidrodzhennie» and its importance as a source for the study of domestic and foreign policy of the UNR during the Ukrainian national liberation movement period in the early twentieth century is examined in this article.

Key words: magazine «Vidrodzhennie», international relations, domestic politics, national liberation movement.

Від початку свого існування і дотепер преса завжди була і є чи не найважливішим чинником формування громадської думки. Окрім подання фактичного матеріалу, автори статей нерідко намагаються сформулювати у читачів відповідне позитивне або негативне ставлення до певних подій чи явищ. Це твердження особливо стосується періодики, яка видається при підтримці державних установ.

Знаковою подією у період Національно-визвольних змагань українців початку ХХ ст. було підписання 9 лютого 1918 р. Брест-